

Pratarmė

Šis leidinys – tai mokslinių straipsnių rinktinė, sudaryta remiantis 18-osios tarptautinės muzikos teorijos konferencijos „Muzikos komponavimo principai: nuo audijavimo link komponavimo“ pranešimais. 2018 m. lapkričio 13–15 d. Vilniuje vykusią konferenciją surengė Lietuvos muzikos ir teatro akademija ir Lietuvos kompozitorių sąjunga. Konferencijoje savo idėjas pristatė bent dvi dešimtys muzikologų ir kompozitorių iš Lenkijos, Serbijos, Lietuvos, Jungtinės Karalystės, JAV, Vokietijos, Rusijos, Ukrainos. Moksliniai straipsniai sugrupuoti į tris potemes.

I potemė – Audiacija ir komponavimo procesas: teorinė ir technologinė perspektyva. Audiaciją, kaip pirmąją kompozitoriaus santykio su skambesiu manifestaciją, iš kurios kyla komponavimo ypatumai, autoriai nušviečia skirtingai. Berto Van Hercko nuomone, audiacija yra kūrybinio proceso dalis. Pagal tai, kaip kompozitorius garsu sukuria prasmę, priklauso skambesio audijavimo pobūdis bei traktuotės ypatumai kompozicijoje (procesas, forma ir pan.). Rogerio Redgate'o akiratyje – analitinis audiatyvinis procesas, kuris pasitelkiant notaciją introspektyviai nusakomas a) kaip pirminis skambesio supratimas, b) prasminga jo plėtotė ir c) reiškinio įvaldymas. Audiacija kaip lūkestis arba tęstinumas, bendra autorių Aleksandro Kontičiaus ir Milošo Zatkaliko teigimu, yra pašamoninis gebėjimas reprezentuoti fiziškai neskambantį skambesį. Ši galia glūdi tiek kompozitoriaus, tiek klausytojo mentalitete ir yra nepakeičiama komponuojant. Autoriai darbe pasitelkia psichoanalizės konceptus (*id, ego, fort-da game*, dalinis objektas ir kt.). Spontaniško pirmapradžio (archajiško) kūrėjo santykio su skambesiu audijavimas šiuolaikinėje muzikoje yra Rimanto Janeliausko pasirinkta tema. Sigitas Mickis siekia susisteminti įvairias ritmo audijavimo strategijas, leidžiančias atsiskleisti kompozitoriaus individualumui.

II potemė – Audiacinės tendencijos ir jų raiška šiuolaikinėje muzikoje. Akcentuodami vieną ar kitą muzikos elementą ar darinį (intervalą, struktūrą, sintagmą ir pan.), straipsnių autoriai užčiuopia kai kurias bendresnes audijavimo tendencijas šiuolaikinėje muzikoje. Kintantis tritonio intervalo audijavimas (*prohibition vs apotheosis*), pasak Boženos Čiurlionienės, inspiravo nemažai naujų komponavimo principų, sistemų, procesų. Raimonda Žiūkaitė aptaria nuo audijavimo nepriklausančių neo-rymaniškųjų triadų manipuliacijų apraiškas šiuolaikinėje lietuvių muzikoje. Andrius Maslekovas nagrinėja tarpmodalinius muzikinių parametų (tono aukščio ir skambesio kokybės) ryšius ir iš jų kylantį audijavimo modelių susiliejimą šiuolaikinėje muzikoje. Frakcionavimo ir susilydymo struktūrų poliarizaciją, audijuojant tembrą šiuolaikinėje muzikoje, tyrinėja Aistė Vaitkevičiūtė. Martinas Vishnickas siūlo praplėsti pedagoginę audijavimo sistemą, kuri padėtų suvokti naują klasikinės gitaros morfologiją ir tinkamai panaudoti išplėstines atlikimo technikas. Maja Bosnić mums pristato mažai išžvalgytą tyrimų lauką – technologijų veikiamus audiacijos metodus. Savo straipsnyje ji aptaria šiuolaikinių technologijų implementacijas įvairiais audiacijos lygmenimis, supažindina su technologiniais sprendimais savo bei kitų kompozitorių kūriniuose bei kūrybiniuose procesuose.

III potemė – Audiaciniai kompozitorių stilistikos ir evoliucijos aspektai. Logiška manyti, kad be audijavimo nėra ir stiliaus. Tačiau audijuojama visuma nelengvai aprėpiama. Tad neatsitiktinai straipsnių autoriai susitelkia į atskirus šiuolaikinių kompozitorių stilistikos aspektus. Prisiliedamas prie posttonalios Schoenbergo muzikos Stephanas Lewandowski šalia klausia suvokiamo paviršinio skambesio atranda ir koegzistuojantį giluminį sluoksnį, atsiveriantį klausai tik po pastarojo teorinės seto analizės. Markas Konewko įvardija Messiano stilistikai būdingą vienovę, pasireiškiančią audijavimo, improvizavimo ir sinestezijos tarpusavio ryšiais. Analizuodamas Michaelio Finnis „Verdi transkripcijas“ Alastairas White'as pasitelkia Jacques'o Lacano koncepciją, kad paaiškintų „tarpkultūrinio peraudijavimo“ fenomeną.

Baigdami apžvalgą pažymėsime, kad leidinio straipsniai gali būti diferencijuojami pagal pakraipas – mokslinę teorinę ir praktinę. Ir nors absoliučių ribų nėra, vienus straipsnius sąlygiškai galima išskirti kaip vertingesnius moksliniu teoriniu požiūriu (autoriai: Bert Van Herck, Roger Redgate, Aleksandar Kontić ir Miloš Zatkalik, Rimantas Janeliauskas, Sigitas Mickis, Božena Čiurlionienė, Andrius Maslekovas, Aistė Vaitkevičiūtė, Stephan Lewandowski, Mark Konewko, Alastair White), o kitus – praktiniu (autoriai: Raimonda Žiūkaitė, Martin Vishnick, Maja Bosnić).

Tikimės, kad 18-osios muzikos teorijos konferencijos straipsnių rinktinė sulauks skaitytojų dėmesio ir bus įdomi kiekvienam besidominčiam šiuolaikinės muzikos audijavimo problemomis. Redakcinė kolegija tikisi skaitytojų dėmesio tiek čia, Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie leidinį. Organizatorių vardu dėkojame visiems rėmėjams ir rengėjams.

Prof. dr. Rimantas Janeliauskas